

ŁUKASZ KRAUZE

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Teologiczny

Misja ewangelisty w protestantyzmie anglosaskim

Urząd ewangelisty utożsamiany jest w Kościele katolickim z autorami czterech Ewangelii. W protestantyzmie anglosaskim ma zupełnie inne znaczenie. Ewangelista jest ambasadorem Boga powołanym, aby wzywać grzeszników do nawrócenia, ogłaszać łaskę Pana oraz wskazywać na Krzyż Jezusa Chrystusa (Graham 1984b, 3). Jego autorytet pochodzi od Boga, który powołał go i udzielił mu pełnomocnictwa. Dzięki temu otrzymuje wsparcie Ducha Świętego, aby docierać z Ewangelią do mas oraz indywidualnych odbiorców.

Niniejszy artykuł stanowi próbę ukazania misji ewangelisty w protestantyzmie anglosaskim. Dla poprawnego przebiegu myśli, w pierwszej kolejności zostanie wyjaśnione zagadnienie ewangelizmu, w obrębie którego działa ewangelista. Następnie zostanie przedstawione miejsce ewangelisty w Kościele pierwotnym oraz w czasach nowożytnych – w XVIII i XIX w. Wszystkie te elementy staną się tłem do zaprezentowania roli, jaką odgrywa w obecnych czasach. Rozważania te będą oparte na teologicznej myśli protestanckiej.

1. Ewangelizm

Termin *ewangelizm* w Nowym Testamencie jest tłumaczony jako *Ewangelia* lub *ewangelizować* (Łk 4,18; 1 Kor 1,17). Forma rzeczownikowa oznacza: ‘Dobra Nowina’, natomiast czasownikowa: ‘przekazywać dobrą nowinę’ (1 Kor 15,1; Rz 1,15-16) (Martin 205; Reid 2009, 22; Taylor 205). Wiąże się zatem z Ewangelią, która jako Dobra Nowina o naturze, zamyśle, mocy i miłości Boga kształtuje serce chrześcijaństwa (Bader 15). Literatura podaje liczne definicje ewangelizmu (Green 1990, 4-11; Knudsen 291-200). Dla Billy’ego Grahama jest on po prostu „zdobywaniem dusz” (Graham 1987, 5).

Według Daniela T. Nilesa z kolei zachodzi wówczas, kiedy jeden żebrak mówi drugiemu, gdzie znaleźć chleb (Armstrong 1984, 21-26; Niles 96). Z kolei Lewis A. Drummond traktuje ewangelizm jako wspólny wysiłek podejmowany dzięki mocy Ducha Świętego, prowadzący do konfrontacji niewierzących z prawdą o Jezusie Chrystusie i twierdzeniami naszego Pana, w celu wywołania u niewierzących skruchy względem Boga i wiary w naszego Pana Jezusa Chrystusa. Ma to ich doprowadzić do wspólnoty Jego Kościoła, by mogli wzrastać w Duchu (Drummond 1992, 9).

Najbardziej jednak reprezentatywne definicje znajdują się w dwóch źródłach. Pierwsza została opracowana przez Komitet Arcybiskupi Kościoła Anglii w 1918 r.: „Ewangelizować to ukazywać Chrystusa Jezusa w mocy Ducha Świętego, to ukazywać, że człowiek powinien złożyć swoją ufność w Bogu, przez Niego, aby przyjąć Go jako swojego Zbawiciela oraz służyć Mu jako Królowi we wspólnocie Jego Kościoła” (Church of England 18; Packer 37-38). Druga natomiast jest owocem Międzynarodowej Konferencji Światowej Ewangelizacji w Lozannie:

Ewangelizować to szerzyć dobrą nowinę, że Jezus Chrystus umarł za nasze grzechy i powstał z martwych zgodnie z Pismem, jako panujący Pan. Teraz oferuje przebaczenie grzechów i wyzwalający dar Ducha wszystkim skruszonym i wierzącym. [...] Sam ewangelizm jest proklamacją historycznego, biblijnego Chrystusa jako Zbawiciela i Pana, w celu przekonania ludzi, aby osobiście przyszedli do Niego i pojednali się z Bogiem. Efekt ewangelizmu zawiera posłuszeństwo wobec Chrystusa, włączenie do Jego Kościoła oraz odpowiedzialną służbę w świecie (Stott 1975, 20).

Ta definicja ewangelizmu wskazuje, że nie jest on jednym z wielu ważnych zadań Kościoła oraz wszystkich chrześcijan, którzy do Kościoła należą, lecz stanowi priorytet. Wszystko z niego wypływa i za nim podąża (Larsen 14). Mówi o aktywności chrześcijan, dzięki której odkrywają znaczenie przesłania Ewangelii oraz nakłaniają ludzi do wiary w Jezusa Chrystusa jako Pana (Martin 206). Należy przy tym pamiętać, że zawsze jest związany z czynną posługą głoszenia słowa Bożego. Zaangażowanie w ewangelizm wynika nie tyle z chęci czy z wyboru, ile obowiązku, ponieważ zmartwychwstały Chrystus nakazał głoszenie Ewangelii (Stott 1967, 37). Drugorzędną motywacją dla ewangelizmu jest zagubienie człowieka, towarzyszący mu brak nadziei, potępienie, przeznaczenie do destrukcji oraz doniosła prawda o powrocie Jezusa Chrystusa (Martin 207).

W centrum ewangelicznego przesłania znajduje się Jezus Chrystus, który przez swoją krew odwrócił Boży gniew od tych, którzy przyjmują Go z niezachwianą wiarą. W ten sposób stał się mostem pomiędzy Bogiem a ludźmi,

remedium na ludzką alienację od Boga. Ewangeliczne przesłanie prowadzi do osobistej przemiany. Nowy człowiek w Jezusie uwalnia się z mocy Szatana i staje się solą dla świata. W rezultacie ewangelizm prowadzi do posłuszeństwa Chrystusowi, włączenia do Kościoła oraz odpowiedzialnej służby w świecie (Martin 208, 210).

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na różnice pomiędzy „ewangelizmem” a „ewangelizacją”. Ralph Winter tłumaczy, że pierwsze z wymienionych tu pojęć zakłada aktywizm, prowadzi człowieka do przyjęcia Chrystusa jako Pana swojego życia. Natomiast ewangelizacja jest rezultatem ewangelizmu. Zajmuje się formacją chrześcijańską, utrzymaniem ewangelicznego zapалу, który zrodził się na skutek ewangelizmu (Westerhoff 156-165; Winter). Z kolei Tormod Engelsen podkreśla, że ewangelizacja obejmuje bardziej wszechstronne działania, m.in. zawiera przepowiadanie społeczne, podczas gdy ewangelizm jest węższym pojęciem używanym tylko w kontekście głoszenia Ewangelii (Engelsen 205).

Opierając się na Nowym Testamencie, można wyróżnić dwie podstawowe metody ewangelizmu: masowy ewangelizm (Łk 3,1-20; Dz 2,14-41; Dz 8,8-15) rozumiany jako proklamowanie „Dobrej Nowiny” skierowane pod adresem tłumu, z wykorzystaniem dramy, musicalu oraz innych narzędzi (Reid 2009, 333-353) oraz osobisty ewangelizm (J 3,1-21; J 4,5-42; Dz 17,16-32), czyli szeroko pojęte świadectwo wiary (Reid 2009, 247-286; Stark 10). O ile za drugą metodę odpowiedzialni są wszyscy chrześcijanie, to pierwsza w szczególności leży w gestii ewangelisty (Wilson 73-76).

2. Ewangelista w historii

Powołanie ewangelisty znane było w Kościele czasów apostoelskich. Nowy Testament używa słowa „ewangelista” (εὐαγγελιστής) (Bauer 16) trzy razy: w opisie darów, które Kościół otrzymał od Boga (Ef 4,11); w wezwaniu Pawła skierowanym do Tymoteusza (2 Tm 4,5) (Graham 1987, 16) oraz w określeniu zadania pełnionego przez Filipa (Dz 21,8) (Barrett 193; Bruce 1951, 386; Marshall 339). Według Williama W. Combsa w pierwszych wiekach chrześcijaństwa ewangelista prawdopodobnie nauczał nowo nawróconych, wprowadzał ich w życie Kościoła, jednak przede wszystkim był zaangażowany w przepowiadanie słowa Bożego niewierzącym (Barth 437-438; Combs 28; Dummelow 847). Potwierdzeniem tego są zawarte w Dziejach Apostoelskich słowa św. Pawła, który nazywa Filipa ewangelistą (Dz 21,8), przypomina mu o jego zaangażowaniu w przepowiadanie Ewangelii niewierzącym w Samarii, Cezarei oraz etiopskiemu eunuchowi (Dz 8,12.35.40) (Kistemaker 748). Dlatego często jest rozpatrywany jako misjonarz (Barclay 174; Bruce 1979,

423; Summers 33). Ewangelista nie pełnił nadrzędnej posługi w Kościele, pierwszorzędne funkcje należały do pastorów i nauczycieli. Inaczej twierdzi John R. Rice. Według niego apostołowie zajmowali pierwsze miejsce, następnie byli prorocy, ewangelisci, w końcu pastory i nauczyciele (Rice 14; Van Gelderen 7). Taką kolejność podaje List do Efezjan (Ef 4,11). Również Walter L. Liefeld sugeruje, że ewangelisci zajmowali miejsce zaraz po apostołach i prorokach, o czym świadczą ważne zadania, jakie pełnili w pierwotnym Kościele. Głosząc Ewangelię niewierzącym (Campbell 121-122; Ladd 578; Liefeld 1977, 105), torowali drogę pastorom i nauczycielom, którzy następnie nauczali i prowadzili lokalną wspólnotę (Bruce 1984, 174; Calvin 1966, 194). List do Tymoteusza (2 Tm 4,5) wskazuje, że również pasterze i nauczyciele mogli pełnić dzieło ewangelisty, czyli głosić słowo Boże (Lee i Griffin 245; Liefeld 1999, 288; MacArthur 185; Mounce viii).

W czasach poapostolskich niewiele mówi się o darze ewangelisty (Trewijano 1:306). Nawiązuje do niego Euzebiusz z Cezarei (Eusebius 238) oraz Ireneusz, który wypełniał zadanie ewangelisty w Lyonie oraz okolicznych miejscowościach (Green 2003, 240; Ignatius 239-240). Z czasem termin ten zatracił misyjne znaczenie, odnosił się do osób, które czytały Ewangelię w kościołach, oraz samych pisarzy Ewangelii (Ferguson 330). W czasach reformacji o pierwotnym zadaniu ewangelisty przypomniał Jan Kalwin. W jego opinii funkcji apostoła, proroka i ewangelisty nie ustanowiono na stałe. Zostały one powołane, aby odpowiedzieć na potrzeby czasu. Dlatego Kalwin określał je mianem „nadzwyczajne” (Calvin 2012, 4.3.4). Nie wykluczał przy tym, że na nowo odrodzą się w Kościele (Bayne 285; Hendriksen 197; Lloyd-Jones 191). Podobnie kwestię tę traktuje dokument Stowarzyszenia Baptystycznego w Charleston z 1774 r., który dar ewangelisty określa jako „nadzwyczajny” (The Baptist Association in Charleston 119-120).

Trudno dokładnie określić, kiedy dar ewangelisty na nowo pojawił się w Kościele. Pierwsze wzmianki znajdują się w artykule Williama Mitchella pt. *An Inquiry into the Utility of Modern Evangelists, and Their Measures* (494-507). Ewangelista jawi się tu jako wędrowny kaznodzieja, który w odpowiedzi na zaproszenie lokalnego pastora promuje rewiwalizm oraz odwiedza domy, by głosić nawrócenie grzesznikom. Natomiast stylem przepowiadania prowadzi słuchaczy do natychmiastowej odpowiedzi na zaproszenie do przyjęcia Chrystusa jako Pana swojego życia. Inna ważna informacja znajduje się w pracy Davida Douglasa pt. *Essay on the Nature and Perpetuity of the Office of the Primitive Evangelist*. Autor wyraża w niej przekonanie, że urząd ewangelisty został wchłonięty przez urząd pastora. Natomiast w posłudze wędrownego kaznodziei, w obrębie systemu opracowanego przez metodystów, wspomniany badacz widział praktyczny model rozdziału obowiązków pastora i ewangelisty. Warto również zwrócić uwagę na wkład Phineasa C. Headleya.

W jego opinii funkcja ewangelisty zniknęła na wieki, ale jej duch pozostał (Headley 27-28).

Urząd ewangelisty odrodził się w XIX w., w okresie drugiego wielkiego przebudzenia, za sprawą Charlesa G. Finneya (Kimbrel 81-90). Jego zdaniem, ewangelista zawsze funkcjonował w Kościele jako promotor rewiwalizmu (Finney 135). Chociaż nie jest konieczny, aby rewiwalizm zaistniał, to jednak Bóg wykorzystuje jego dar do rozszerzania zakresu działania „przebudzenia”. Według Finneya ewangelista pełnił odrębnego rodzaju posługę w Kościele. Kwalifikacje, które mu przypisał ten badacz, pochodzą raczej z doświadczenia niż z Biblii. Wyjaśnił, że ewangeliści nie byli ambitni, ale za to cechowali się dyskrecją; w pokorze rozeznawali prace, aby nie angażować się w dzieła, które nie pochodzą od Pana (Finney 135). Z biegiem czasu środowiska protestanckie doceniły ich działalność (Kimbrel 135). Chociaż termin „ewangelista” dotyczył mówcy przebudzeniowego (Sweet 174-175), ostatecznie jednak związał się z kaznodzieją zaangażowanym w dzieło ewangelizmu.

3. Zadania ewangelisty

Ewangelista jest powołany do głoszenia słowa Bożego tym, którzy go nie przyjęli lub je odrzucili, aby skruszeni i pełni wiary zwrócili się do Jezusa (Graham 1984c, 6). Dlatego, aby jego przepowiadanie było skuteczne, ma naśladować Jezusa Chrystusa. Ma nauczać z autorytetem, czyli z przekonaniem, że Biblia jest spisaniem słowa Boga przygotowanym pod kierunkiem Ducha Świętego (Graham 1984c, 18-21; Larsen 49), a jednocześnie zrozumiale, prosto i bezpośrednio. Przez czytelne metafory, porównania oraz dzięki poczuciu humoru winien prowadzić słuchaczy do poznania prawdy (Bailey). Musi odznaczać się chęcią poznawania człowieka. Tylko dzięki niej będzie wiedział, gdzie go odnaleźć, jak nawiązać z nim kontakt i jak go uratować (Larsen 67-76). Ma wzruszać się głęboko na widok głodnych, chorych i zagubionych (Graham 1984a, 75). Nie może być bowiem świadkiem Jezusa, jeśli gorliwie nie stara się o całego człowieka, jego duchowe, materialne i społeczne potrzeby.

Ważnym punktem odniesienia jest sposób głoszenia słowa Bożego wypracowany przez apostołów. Według Henry’ego J. Cadbury’ego przepowiadanie apostoelskie nie jest ani statyczne, ani monolityczne, lecz jest przesłaniem w procesie – „progresem Ewangelii” (Cadbury 320). Zatem ewangelista dla uzyskania tej samej jakości decyduje się na przesłanie chrystocentryczne, ze wskazaniem na Krzyż i zmartwychwstanie Jezusa, Jego moc i doniosłość. W swoim nauczaniu nie może zapomnieć o darach: przebaczenia, Ducha, usynowienia i pojednania. W końcu, wzorem apostołów, domaga się od słuchaczy konkretnych postanowień w związku z usłyszonym przesłaniem, czyli przede

wszystkim przyjęcia Chrystusa za Pana swojego życia (Green 2003, 211-212). Źródło tego apelu mieści się w nauczaniu Jezusa o wiecznym przeznaczeniu, którym jest niebo lub piekło (J 5,25-29), a które zależy od wolnego wyboru każdego człowieka (Łk 16,19-31; Prz 27,1; 2 Kor 6,2). Ciągłe odkładanie decyzji staje się powodem obojętności na wezwanie Ducha Świętego (Hbr 3,13; Prz 29,1). Dlatego zachodzi potrzeba nakłaniania wszystkich do podjęcia decyzji. Wezwanie to jest szczególnie ważną odpowiedzialnością ewangelisty, który nie tylko głosi prawdę, ale proklamuje ją z myślą o tych słuchaczach, którzy pozytywnie odpowiedzą na treść Ewangelii. Ewangelista polega zatem na mocy Pisma Świętego oraz działaniu Ducha Świętego (Bright 19-27; Doran 103-121; Drummond 2003, 31-40; Graham 1984c, 58-59; Reid 2009, 151-164; Taylor 577-581).

Wobec powyższego działania ewangelisty można sprowadzić do następujących funkcji: głosiciela, jak herold głosi Ewangelię (2 Tm 4,1-8); instruktora, który kształci lokalny Kościół (2 Tm 2,2; Tt 2); organizatora, który porządkuje zaległe sprawy (Tt 1,5); obrońcy ze szczególnym zaangażowaniem strzegącego Ewangelii (2 Tm 1,13) oraz wychowawcy, który ostrzega przez zagrożeniami (Tt 3,10) (Lugo 16-17).

Biblijne korzenie oraz czerpanie ze wzoru Jezusa Chrystusa sprawiają, że na ewangelistę spoczywa wielka odpowiedzialność. Wymienione wyżej obciążenia nie są jedynymi związanymi z tym urzędem. Stephen Olford wskazuje na kolejne. Ewangelista jest pracownikiem Kościoła. W związku z tym jego dzieło jest tak mocno, jak to jest tylko możliwe, zakorzenione w Kościele. Dalej, wędruje z miejsca na miejsce, aby dotrzeć do tych, którzy nie znają Ewangelii lub odwrócili się od Chrystusa. W końcu z troską dba o swoją rodzinę, docenia obecność żony i dzieci (Olford 145-148). Zatem ofiara składana z samego siebie jest wpisana w życie ewangelisty. Narażony jest na zmęczenie podróżą, samotnością i oddaleniem od bliskich, frustrację z powodu współpracowników, niezadowolających warunków życia i rozczarowujących wyników swojej działalności (Graham 1984c, 29). Szczególnie jednak niebezpieczne jest zagrożenie popełnianiem nadużyć finansowych, związane z dostępem do dużych sum pieniędzy. Dlatego, aby mógł zadbać o godne sprawowanie urzędu, wspiera go świadomość wybrania. Urząd ewangelisty jest darem Boga. On sam wybiera odpowiednich ludzi bądź to przez bezpośrednie wołanie, bądź przez drugiego człowieka, bądź też przez potwierdzenie oparte na autorytecie Kościoła (Graham 1984c, 34-35). Równie ważna motywacja dla podtrzymania jak najwyższej jakości posługiwania mieści się w słowach św. Pawła: „Miłość Chrystusa przynagła nas” (2 Kor 5,14). Największym aktem miłości, na jaki może zdobyć się ewangelista względem drugiego człowieka, jest opowiedzenie mu o miłości Boga w Chrystusie. Nie ostygnie też w gorliwości ze względu na świadomość zbliżającego się sądu (2 Kor 5,11) oraz polecenie

Chrystusa, aby iść, głosić i czynić uczniów (Graham 1987, 16-17). Ewangelista dojrzały w swoim posługiwaniu jest uległy Bożym nakazom oraz ma umiejętność rozeznawania darów otrzymanych od Stwórcy (Graham 1984c, 28). Taka postawa pozwala mu trwać w mądrości i dyscyplinie, dzięki którym zachowuje równowagę pomiędzy studium, modlitwą a praktycznymi zajęciami, co jest konieczne dla prawidłowego wywiązywania się ze swoich obowiązków (Graham 1984c, 84). Raz rozeznany dar ewangelisty nie może być zaniedbany. Rezygnacja z niego lub nadużywanie go dla osiągnięcia prywatnej korzyści są bowiem przejawem nieposłuszeństwa wobec Boga.

Ewangelista postrzega Ewangelię jako opowieść o Bogu, który wkracza w historię każdego człowieka, zmienia ją, by nadać jej nowy sens i nową nadzieję. Występuje w roli narratora, który za pośrednictwem różnych form i metod pomaga słuchaczowi zaprosić Chrystusa do swojego życia, dzięki czemu historia jego życia przekształca się według zamysłu Bożego (Ford 27). Dlatego, dla potrzeb głoszenia Dobrej Nowiny, wielu ewangelistów tworzy odpowiedni wizerunek, który pozwala im dotrzeć do jak największego grona odbiorców. Nie ma w tym względzie powszechnie przyjętej konwencji i zasad. Funkcjonują tylko pewne ogólne reguły. Jednak, według Leightona Forda, ewangelisci przełomu XIX i XX w. pragnęli przełamać wizerunek abstrakcyjnych mówców poddanych boskiej inspiracji. Dlatego przedstawiali się jako twardzi, silni mężczyźni, którzy dzięki wrodzonym zdolnościom potrafią wpływać na świat bez względu na jego złożoność (Lofton 101). Często też nawiązywali do tradycji wielkich kaznodziejów „dawnych lat”. Taki zabieg pozwalał im zawrzeć psychologiczny kontrakt z publicznością. Zapewniali swoim słuchaczom poczucie bezpieczeństwa. Chcieli w ten sposób powiedzieć: „trzymaj się mnie, a będę cię chronić, nie zabiorę cię do nowego i nieznanego miejsca; nic się nie zmieni; wszystko będzie jak dawniej” (Lofton 110-111). Ich przepowiadanie odznaczało się teatralnością, w związku z czym uważano, że koniecznie należy w nim uczestniczyć bez względu na przekonania religijne (Strasberg). Stało się więc elementem kultury, zwłaszcza na prowincji Stanów Zjednoczonych.

Na uwagę zasługuje obecność ewangelistów w mediach. Już na początku XX w. w Stanach Zjednoczonych zauważono potrzebę przepowiadania słowa Bożego za pośrednictwem radia (Armstrong 1979, 21), a następnie telewizji (Cardwell 1984; Frankl; Park 805-807; Peck; Schultze). Pojawił się nowy termin – teleewangelista (Cardwell 1985, 40; Park 805-806) – odnoszący się do kaznodziei, który za pośrednictwem telewizji realizuje to zadanie. Ta forma przepowiadania zyskała wielu zwolenników. Nie była jednak wolna od skandali oraz nadużyć finansowych (Fore 939-941; Winzenburg 88-91).

Do najczęściej wymienianych ewangelistów czasów nowożytnych należą: George Whitefield (1714-1770), Charles G. Finney (1792-1875), Dwight

Moody (1837-1899), Billy Sunday (1862-1935) oraz Billy Graham (ur. 1917). Warto również zwrócić uwagę na takie postaci, jak: Charles Spurgeon (1834-1892), James Orr (1844-1913), Bob Jones, Sr. (1883-1968), Charles E. Fuller (1887-1968), John R. Rice (1895-1980), John R.W. Stott (1921-2011) i wielu innych, którzy z oddaniem głosili słowo Boże. Również w obecnych czasach nie brakuje wybitnych ewangelistów. Należy też wspomnieć o kobietach-ewangelistkach, np.: Aimee Semple McPherson (1890-1944), Kathryn Kuhlman (1907-1976), Tammy Faye (1942-2007) czy Anne Graham Lotz (1964) (Lampe viii).

*

Ewangelista jest ambasadorem Boga, wzywa grzeszników do nawrócenia, ogłasza łaskę Pana oraz wskazuje na Krzyż Jezusa Chrystusa. Mimo trudności urząd ewangelisty jest ciągle ważny dla Kościołów anglosaskich. Wydaje się jednak, że czas wielkich kampanii ewangelizacyjnych prowadzonych przez ewangelistów-celebrytów przeminął. Według Colina Crastona społeczeństwo jest bardzo wybredne. Wydarzenie musi odznaczać się niepowtarzalnym charakterem, aby zgromadzić rzesze uczestników (Craston 266). Dlatego bardziej zasadna wydaje się praca ewangelistów z małymi grupami osób, które odpowiednio uformowane przekażą Dobrą Nowinę w środowiskach, w których żyją. Potwierdzenie tej drogi znajduje się w myśli Gavina Reida, który, wskazując na niską jakość wiary wśród chrześcijan, proponuje nowe spojrzenie na zadanie ewangelisty. Dawniej przypominał on swoim słuchaczom powszechnie znane prawdy wiary, wzywał ich, aby wracali do dobrze im znanej rzeczywistości. Obecnie z jednej strony ma kształtować chrześcijańską elitę, z drugiej zaś przygotować początkujący kurs życia Ewangelią (Reid 1996, 55). Stąd ważne jest świadectwo jego życia. Za jego pośrednictwem staje się przewodnikiem na drogach wiary, a treści przez niego głoszone zyskują moc.

Ewangelista nie tylko jest człowiekiem duchowym, ale również wszechstronnie wykształconym, zwłaszcza biblijnie i teologicznie (Robinson 3-8). Teologia protestancka akcentuje biblijne korzenie tego urzędu. W ten sposób zapewnia mu wiarygodność. Podkreśla także ścisły związek z Jezusem Chrystusem, którego ewangelista naśladuje. Uczy się on od Mistrza budowania relacji z człowiekiem oraz metod komunikacji Ewangelią. Ponieważ ewangelista jest szczególnie powołany do głoszenia słowa Bożego tym, którzy go nie przyjęli lub je odrzucili, dla teologii katolickiej wydaje się interesującym obiektem badań, szczególnie w kontekście nowej ewangelizacji.

THE MISSION OF AN EVANGELIST IN ANGLOSASC PROTESTANTISM

SUMMARY

The service of an evangelist is an important element of anglosasc protestantism. An evangelist has a huge influence on believers in shaping the awareness of their experience of God. He can do it by his zeal in calling for conversion and reminding about the meaning of the cross. Thanks to a style of his preaching he provides an audience to emotions that are necessary in a progress of the faith. The office of an evangelist was forgotten in a reality of the Catholic Church, although it has biblical roots. For this reason, it is worth to pay attention to the mission of the evangelist in a catholic context.

Keywords: anglosasc protestantism; evangelical preaching; evangelism; evangelism; evangelism; evangelist; protestant preaching; revival; televangelism; televangelist

Słowa kluczowe: ewangelikalizm; ewangelista; ewangelizacja; kaznodziejstwo ewangelikalne; kaznodziejstwo protestanckie; protestantyzm anglosaski; przebudzenie; przepowiadanie ewangelikalne; telewangelizm; telewangelista

BIBLIOGRAFIA

- Armstrong, Ben. *The Electric Church*. Nashville-New York: Thomas Nelson Publishers, 1979.
- Armstrong, Richard S. *The Pastor as Evangelist*. Philadelphia: Westminster, 1984.
- Bader, Jesse M. *Evangelism in a Changing America*. St. Louis: The Bethany Press, 1957.
- Bailey, Raymond. *Jesus the Preacher*. Nashville: Broadman, 1990.
- Barclay, William. *The Letters to the Galatians and Ephesians*. Philadelphia: Westminster Press, 1958.
- Barrett, Charles K. *A Critical and Exegetical Commentary on the Acts of the Apostles*, vol. 2. Edinburgh: T.&T. Clark, 1998.
- Barth, Marcus. *Ephesians: Translation and Commentary on Chapter 4-6*. Garden City: Doubleday, 1974.
- Bauer, Walter. *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*. Chicago: University of Chicago Press, 2000.
- Bayne, Paul. *An Exposition of Ephesians 4:1 to 6:18*. bmv: Sovereign Grace Publishers, 1959.
- Bright, Bill. „The Evangelist and the Holy Spirit: We Preach in the Power of the Holy Spirit”. *The Work of an Evangelist. International Congress for International Evangelists Amsterdam, The Netherlands*. Red. James D. Douglas. Minneapolis: World Wide Publications, 1984. 19-27.
- Bruce, Frederick F. *Commentary on the Book of the Acts: The English Text with Introduction, Exposition and Notes*. Grand Rapids: Eerdmans, 1979.
- Bruce, Frederick F. *The Acts of the Apostles: The Greek Text with Introduction and Commentary*. London: Tyndale Press, 1951.

- Bruce, Frederick F. *The Epistles to the Colossians, to Philemon, and to the Ephesians*. Grand Rapids: Eerdmans, 1984.
- Cadbury, Henry J. „Acts and Eschatology.” *The Background of the New Testament and its Eschatology*. Red. William D. Davis. David Daube. Cambridge: University Press, 1964. 300-321.
- Calvin, John. *Institutes of the Christian Religion*. [Wydanie Kindle]: Fig Books, 2012.
- Calvin, John. *The Acts of the Apostles 14-28*. Edinburgh–London: Oliver and Boyd, 1966.
- Campbell, Alastair. „Do the Work of an Evangelist.” *The Evangelical Quarterly* 64.2 (1992): 117-129.
- Cardwell, Jerry D. *A Rumor of Trumpets: The Return of God to Secular Society*. Lanham: University Press of America, 1985.
- Cardwell, Jerry D. *Mass Media Christianity. Televangelism and the Great Commission*. Lanham–New York–London: University Press of America, 1984.
- Church of England. *The Evangelistic Work of the Church: Being the Report of the Archbishops' Third Committee of Inquiry*. London: S.P.C.K., 1918.
- Combs, William W. „The Biblical Role of the Evangelist.” *The Detroit Baptist Seminary Journal* 7 (2002): 23-48.
- Craston, Colin. „Crusade Evangelism.” *Churchman* 85.4 (1971): 263-273.
- Doran, David M. „The Role of the Holy Spirit in Preaching.” *The Detroit Baptist Seminary Journal* 3 (1998): 103-121.
- Douglas, David. *Essay on the Nature and Perpetuity of the Office of the Primitive Evangelist*. London: Thomas Ward & Co., 1838.
- Drummond, Lewis A. *The Canvas Cathedral*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 2003.
- Drummond, Lewis A. *The Word of the Cross*. Nashville: Broadman and Holman, 1992.
- Dummelow, John R. *A Commentary on the Holy Bible*. New York: Mcmillan Co., 1947.
- Engelsviken, Tormod. „Mission, Evangelism and Evangelization – from the Perspective of the Lausanne Movement.” *International Review of Mission* 96.382-383 (2007): 204-209.
- Eusebius, H.E. 5.10.2. Michael Green. *Evangelism in the Early Church*. Eastbourne: Kingsway Publication, 2003.
- Ferguson, Everett. „Evangelist.” *Encyclopedia of the Early Christianity*. Red. Everett Ferguson. New York-London: Garland Publishing, Inc., 1990. 330.
- Finney, Charles G. *Reflection on Revival*. Mineapolis: Bethany House Publishers, 1979.
- Ford, Lee. „The Evangelist as Storyteller.” *Journal for Preachers* 29.4 (2006): 26-36.
- Fore, William E. „A Critical Eye on Televangelism.” *Christian Century* 98.29 (1981): 939-941.
- Frankl, Razelle. *Televangelism. The Marketing of Popular Religion*. Cabondale–Edwardsville: Southern Illinois University Press, 1987.
- Graham, Billy. „Are we Evangelists Acceptable to God?” *The Work of an Evangelist. International Congress for International Evangelists Amsterdam, The Netherlands*. Red. James D. Douglas. Minneapolis: World Wide Publications, 1984. 73-78.
- Graham, Billy. „The Evangelist and a Torn World.” *The Work of an Evangelist. International Congress for Itinerant Evangelists. Amsterdam, The Netherlands*. Red. James D. Douglas. Minneapolis: World Wide Publications, 1984. 3-9.
- Graham, Billy. „The Gift and Calling of the Evangelist.” *The Calling of an Evangelist. The Second International Congress for Itinerant Evangelist Amsterdam, The Netherlands*. Red. James D. Douglas. Minneapolis: World Wide Publications, 1987. 16-18.
- Graham, Billy. *A Biblical Standard for Evangelists*. Minneapolis: World Wide Publications, 1984.
- Green, Michael. *Evangelism in the Early Church*. Eastbourne: Kingsway Publication, 2003.
- Green, Michael. *Evangelism. Through the Local Church*. London–Sydney–Auckland: Hodder and Stoughton, 1990.
- Headley, Phineas C. *Evangelists in the Church from Philip, A.D. 35 to Moody and Sankey, A.D. 1875*. Boston: Henry Hoyt, 1875.
- Hendriksen, William. *New Testament Commentary: Exposition of Ephesians*. Grand Rapids: Baker Book House, 1967.

- Ignatius, "Polyc." I. Michael Green. *Evangelism in the Early Church*. Eastbourne: Kingsway Publication, 2003. 239-240.
- Kimbrel, Carry G. *Investigation into the Changing Concepts of an Evangelist in Christian Thought and Practice*. New Orleans: Baptist Theological Seminary, 1992.
- Kistemaker, Simon J. *Exposition of the Acts of the Apostles*. Grand Rapids: Baker, 1990.
- Knudsen, Ralph E. „Evangelism in New Testament Terms.” *Review and Expositor* 45.3 (1948): 291-300.
- Ladd, George E. *A Theology of the New Testament*. Grand Rapids: Eerdmans, 1993.
- Lampe, Geoffrey W.H. *A Patristic Greek Lexicon*. Oxford: Clarendon Press, 1961.
- Larsen, David L. *The Evangelism Mandate: Recovering the Centrality of Gospel Preaching*. Wheaton: Crossway Books, 1992.
- Lee, Thomas D. Griffin Jr., Hayne P. *1, 2 Timothy, Titus*. Nashville: Broadman, 1992.
- Liefield, Walter L. *1 and 2 Timothy, Titus*. Grand Rapids: Zondervan, 1999.
- Liefield, Walter L. *Ephesians, IVP New Testament Commentary*. Downers Grove: IVP, 1977.
- Lloyd-Jones, David M. *Christian Unity: An Exposition of Ephesians 4:1 to 16*. Grand Rapids: Baker Book House, 1980.
- Lofton, Kathryn E. „The Preacher Paradigm: Promotional Biographies and the Modern-Made Evangelist.” *Religion and American Culture* 16.1 (2006): 95-123.
- Lugo, Luis R. *The Evangelist. The Fire Fold Work of the Evangelist. God's Church Administration*. Homewood: L&L Publication, 1999.
- MacArthur, John Jr. *2 Timothy*. Chicago: Moody Press, 1995.
- Marshall, Howard I. *Act*. Grand Rapids: Eerdmans, 1980.
- Martin, Harold S. „Two Perspectives on Evangelism.” *Brethren Life and Thought* 35.3 (1990): 205-211.
- Mitchell, William. „An Enquiry into the Utility of Modern Evangelists, and Their Measures.” *Literary and Theological Review* 2 (1835): 494-507.
- Mounce, William D. *Pastoral Epistles*. Nashville: Thomas Nelson, 2000.
- Niles, Daniel T. *That They May Have Life*. New York: Harper and Brothers, 1951.
- Olford, Stephen F. „The Evangelist's Gift and Ministry.” *The Work of an Evangelist. International Congress for International Evangelists Amsterdam, The Netherlands*. Red. James D. Douglas. Minneapolis: World Wide Publications, 1984. 143-149.
- Packer, James I. *Evangelism and the Sovereignty of God*. Downers Grove: IVP, 1961.
- Park, Leland M. „Radio, TV and the Evangelist: The Mass Media at Work.” *Christian Century* 90.29 (1973): 804-807.
- Peck, Janice. *The Gods of Televangelism*. Cresskill: Hampton Press, 1993.
- Reid, Alvin. *Evangelism. Handbook: Biblical, Spiritual, Intentional, Missional*. Nashville: B&H Publishing Group, 2009.
- Reid, Gavin. „The Decay of Evangelists.” *Anvil* 13.1 (1996): 45-56.
- Rice, John R. *The Evangelist and his work*. Murfreesboro: Sword of the Lord Foundation, 1968.
- Robinson, Haddon W. „The Theologian and the Evangelist.” *The Journal of the Evangelical Theological Society* 28.1 (1985): 3-8.
- Schultze, Quentin J. *Televangelism and American Culture. The Business of Popular Religion*. Grand Rapids: Baker Book House, 1991.
- Stark, Rodney. *The Rise of Christianity*. New York: HarperOne, 1997.
- Stott, John R.W. „The Great Commission.” *One Race, One Gospel*, vol. 1. Red. Carl F.H. Henry. Minneapolis: World Wide Publication, 1967. 37-43.
- Stott, John R.W. *The Lausanne Conference: An Exposition and Commentary*. Minneapolis: World Wide Publications, 1975.
- Strasberg, Lee. *Dream of Passion: The Development of the Method*. New York: Little Brown, 1987.
- Summers, Thomas O. *Commentary on The Acts of the Apostles*. Nashville: Publishing House of the Methodist Episcopal Church (South), 1874.

- Sweet, William W. *Revivalism in America: Its Origin, Growth, and Decline*. New York: Scribner, 1944.
- Taylor, Mendell. *Exploring Evangelism. History, Methods, Theology*. Kansas City: Nazarene Publishing House, 1964.
- The Baptist Association in Charleston. „A Summary of Church Discipline. Shewing the Qualification and Duties of the Offices and Members of a Gospel Church.” *Polity: Biblical Arguments on How to Conduct Church Life*. Red. Mark Dever. bmw: Center for Church Reform, 2001. 115-136.
- Trevijano, Ramon. „Evangelist.” *Encyclopedia of the Early Church*. Red. Angelo di Berardino, Adrian Walford, Cambridge: James Clarke and Co. Ltd., 1992. 1:306.
- Van Gelderen, John R. *For the Cause of Revival and Evangelism*. Menomonee Falls: Preach the Word Ministries, 2001.
- Westerhoff, John H. „Evangelism, Evangelization, and Catechesis. Defining Terms and Making the Case for Evangelization.” *Interpretation* 48.2 (1994): 156-165.
- Wilson, Thomas W. „The Evangelist as a Personal Soul-Winner.” *The Calling of an Evangelist. The Second International Congress for Itinerant Evangelists Amsterdam, The Netherlands*. Red. James D. Douglas. Minneapolis: World Wide Publications, 1987. 73-76.
- Winter, Ralph. *Evangelism to Evangelization*. Dostęp 4 marca 2015. <https://www.youtube.com/watch?v=Q44oVJjemcI>.
- Winzenburg, Stephen. „Televangelist Report Card: A Recent Study Reveals How Religious Broadcasters Actually Use Their Airtime.” *Christianity Today* 45.13 (2001): 88-91.

ŁUKASZ KRAUZE OMI, o., dr, ur. 1982 w Śremie. W 2017 r. uzyskał doktorat z homiletyki (*Założenia teologiczne neoewangelikalizmu w przepowiadaniu Billy Grahama. Studium homiletyczne*) na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Aktualnie wykładowca homiletyki w Wyższym Seminarium Duchownym Misjonarzy Oblatów w Obrze (UAM WT). Mieszkaniec Gdańska. Rekolekcjonista i spowiednik.